

PRÁVNÝ STATUS PRÁVNICKEJ OSOBY V LIKVIDÁCIÍ LEGAL ENTITY IN LIQUIDATION AND ITS LEGAL STATUS

Marian Ďurana¹ - Juraj Takáč²

DOI: <https://doi.org/10.24040/pros.13.11.2020.ssp.20-33>

Abstrakt

Okrem fyzických osôb právo postavenie subjektu práva dáva i právnickým osobám, ktorým priznáva právny status. Článok sa zameriava na skúmanie právneho statusu právnickej osoby a dopadu vstupu do likvidácie na právny status právnickej osoby. V tejto súvislosti poukazujeme na už v súčasnosti osobitosti právneho statusu právnickej osoby a podrobujeme ich skúmaniu z hľadiska dopadu na jej právnej postavenie v čase likvidácie.

Kľúčové slová

Likvidácia právnickej osoby. Právny status. Právnická osoba.

Abstract

Besides the natural persons, law also recognizes legal persons, as well as other entities, to which it grants a certain legal status. The term legal person is a legal term. Irrespective of the individual concepts of legal persons, there is no doubt that a legal person is an artificial, exclusively fictional entity constructed for a legal purpose. Only the law can normatively determine to what extent, or if at all, it grants legal personality to a legal person. The article will focus on the legal status of legal persons in Slovak republic. In this context, it will address the issue of both passive and active status at the time of liquidation of a legal person. Concerning the passive status, these will be the effects of the entry into liquidation on the capacity to be a holder of subjective rights. On the other hand, in regards to active status, discussed will be a possibility to perform legal acts. The concept of active legal status of a legal person in the Slovak Republic is special and is based on the principle of full legal personality of legal persons, including legal capacity, as well as delictual capacity.

Keywords

Liquidation. Legal status. Legal person.

¹ JUDr. Marian Ďurana, PhD. pôsobí ako odborný asistent na katedre Občianskeho práva, Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela.

² JUDr. Juraj Takáč, PhD. pôsobí ako odborný asistent na katedre Občianskeho práva, Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela.

Úvod

Z povahy prirodzeného práva ako sociálneho konštruktú vyplýva, že základným subjektom práva je fyzická osoba. Človek ako základný nositeľ spoločenskej interakcie je v súlade s jeho základnými právami nositeľom právnej subjektivity. Právo však za subjekty popri osobách fyzických uznáva za subjekty práva i právnické osoby, resp. iné subjekty, ktorým priznáva určitý právny status.³ Právnické osoby teda predstavujú abstraktné útvary ako súčasť subjektov práva⁴.

Právny status právnickej osoby – všeobecne

Bez ohľadu k jednotlivým koncepciám právnických osôb (teória fikcie alebo reality) je nepochybné, že právnická osoba predstavuje umelý, výhradne fikciou predpokladaný subjekt konštruovaný za juristickým účelom.⁵ Všeobecná právna úprava postavenia právnických osôb je obsiahnutá v Občianskom zákonníku, ktorá je pomerne strohá. Táto všeobecná právna úprava je následne doplňovaná osobitnou právnou úpravou jednotlivých špecifických právnych úprav upravujúcich ten ktorý typ právnickej osoby. Takou doplňujúcou úpravou je napríklad právna úprava obchodných spoločností a družstva obsiahnutá v Obchodnom zákonníku (zákon č. 513/1991 Zb. v platnom znení) alebo právna úprava obsiahnutá v zákone o nadáciách zákon č. 34/2002 Z.z. v platnom znení) upravujúca právne postavenie nadácie

³ Právny status vnímame v dvoch rovinách a to pasívnej a aktívnej. Pasívny zložka právneho statusu vymedzuje právne postavenie subjektu a je tvorené spôsobilosťou na práva a povinnosti a súborom základných práv a slobôd. Pasívna status je teda základným predpokladom účasti subjektu v právnych vzťahoch. Aktívna zložka zas predstavuje predpoklad, aby osoba sa mohla vlastným konaním podieľať na vzniku a realizácii právneho vzťahu. Aktívny status je preto tvorený dvoma zložkami a to spôsobilosťou na právne úkony a deliktuálnou spôsobilosťou.

⁴ Bolo tomu tak už v období rímskeho práva, ktoré právnú subjektivitu priznávalo rovnako fyzickým, ako aj právnickým osobám. Na rozdiel od súčasnosti bol však zoznam právnických osôb značne obmedzenejší. Patrili sem napr. nadácie, korporácie, ústavy či štát. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: Roman law. 1. Vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2013. ISBN 978-80-557-0556-9, s. 42

⁵ Pôvodným cieľom teórie fikcie bolo prelomenie doktrinálneho stanoviska prirodzeno-právnej školy o nemožnosti existencie právnickej osoby popri osobe fyzickej ako jediného nositeľa základných prirodzených práv. Rozdielnosť ponímania právnických osôb z hľadiska teórie fikcie a teórie reality sa odráža v stanovení podmienok vzniku a uznania právnickej osoby v legislatívnej a praktickej rovine. Podstata teórie fikcie je, že právnická osoba predstavuje právnú fikciu, ktoré nemá základ v spoločenskej realite a primárnu rolu pri vzniku právnickej osoby hrá právo, ktoré stanovuje podmienky vzniku a uznania právnickej osoby za subjekt práva. Naproti tomu v prípade teórie reality vychádza z toho, že právnické osoby sú existujúce samostatné organizačné a právo ich len právne relevantným spôsobom má zobrať na vedomie. V rámci vývoja sa však uvedené teórie vzájomne ovplyvňovali a akcelerovali svoj vývoj. Bližšie pozri: HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0.

a pod.. Napriek uvedenej roztrúsenosti právnej úpravy právnických osôb vo všeobecnosti je možné konštatovať, že slovenský právny poriadok sa pri koncepcii právnických osôb sa značne priklonil k teórii fikcie vychádzajúcej zo Savignyho učenia, ktorý pod právnickou osobou rozumie umelý, výhradne fikciou predpokladaný subjekt konštruovaný za juristickým účelom.⁶ Uvedený príklon je zrejmý z ustanovenia § 18 Občianskeho zákonníka, kedy existencia právnickej osoby je podmienená jej legalizáciou na podklade normatívneho právneho aktu a pokusy o presadenie existencie právnickej osoby cestou judikatúry súdov boli skôr ojedinelé.

V dôsledku uvedeného právnickú osobu v zmysle slovenského právneho poriadku je možné považovať za umelú, fiktívnu konštrukciu vytvorenú a existujúcu výhradne na základe zákonného zmocnenia, odvodenú od fyzických osôb a disponujúcu ich právnymi vlastnosťami. Rozsah oprávnení a povinností právnickej osoby, t.j. rozsah jej právneho statusu jednoznačne a v plnej miere vyplýva zo zákona. Len zákon môže normatívne určiť aký bude obsah a rozsah právneho statusu právnickej osoby, t.j. v akom rozsahu, resp. či vôbec, prizná právnickej osobe spôsobilosť mať práva a povinnosti, spôsobilosť na právne úkony a deliktuálnu spôsobilosť.

Obsah a rozsah právneho statusu právnickej osoby je závislý od samotného konceptu právnických osôb. V podmienkach Slovenskej republiky sa dopad priklonenia sa k fikčnej teórii prejavuje vo vzťahu k obsahu a rozsahu právneho statusu právnickej osoby tým, že právnické osoby sa chápu ako pomocný právny konštrukt – sekundárna právna konštrukcia, ktorej podobnosť s človekom je čisto legislatívna. Uvedená koncepcia je podporená už ústavnoprávnou koncepciou základných práv a slobôd, v zmysle ktorej základné práva a slobody prináležia výhradne fyzickým osobám⁷. V rámci všeobecnej úpravy sa to prejavuje v ustanovení § 19a OZ, ktoré zakotvuje, že spôsobilosť na práva a povinnosti právnickej osoby môže byť obmedzená zákonom.⁸ Bez existencie zákonného ustanovenia zužujúceho právny status právnickej osoby je jej spôsobilosť neobmedzená. Právnická osoba teda nemá špeciálnu subjektivitu obmedzenú predmetom svojej činnosti a môže mať práva a povinnosti

⁶ SAUVIGNY, F. C. von. Das Recht des Besitzes : Eine civilistische Abhandlung. [online]. Giessen: Heyer, 1803, 495 s. [cit. 2013-02-17]. Dostupné na internete: http://dlibpr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22235083_00000222.gif%22, s. 188.

⁷ Pozri čl. 12 Ústavy Slovenskej republiky.

⁸ Podľa § 19a OZ: „Spôsobilosť právnickej osoby nadobúdať práva a povinnosti môže byť obmedzená len zákonom.“

bez ohľadu na predmet svojej činnosti. Doktrína *ultra vires*⁹ sa pri určení rozsahu a obsahu spôsobilosti na práva a povinnosti v Slovenskej republike neuplatňuje. Rozsah oprávnení a povinností právnickej osoby, t.j. rozsah jej právnej subjektivity jednoznačne a v plnej miere vyplýva zo zákona a len zákon môže normatívne určiť obsah a rozsah jej právneho statusu.

Napriek tomu, že právna teória hovorí o tzv. neobmedzenom pasívnom statuse právnickej osoby, ak tak neustanovuje inak súčasne však konštatuje, že jej pasívny status je obmedzený samotnou povahou právnickej osoby. Zo samotnej povahy právnickej osoby ako umelého konštruktú je zrejماً rozdielnosť medzi osobou fyzickou ako prirodzeného subjektu práva¹⁰ a právnickou osobou ako fiktívnou legislatívnou konštrukciou vznikajúca na základe zákona. Uvedená rozdielnosť vychádza už z ústavného konceptu základných ľudských práv, ktoré ich priznávajú ľudským bytostiam¹¹ a základná právna úprava právnických osôb nenachádza odraz v ústavných predpisoch a prípadné poskytnutie ochrany pred zásahom do základných práv a slobôd sa odvodzuje len z judikatúry. Rovnako právna teória sa prikláňa k názoru, že právnická osoba je z povahy veci vylúčená z možnosti byť nositeľom tých subjektívnych práv a povinností, ktoré z povahy veci patria výlučne len fyzickej osobe. Týka sa to predovšetkým tzv. osobnostných práv fyzickej osoby¹² a právo právnickej osobe priznáva len tzv. práva obdobné osobnostným právam fyzickej osoby ako je právo na ochranu názvu právnickej osoby, jej dobrej povesti a podobne.¹³ Aj keď zo zákonného znenia § 19a

⁹ Doktrína *ultra vires* (Doctrine of Ultra Vires) je inštitút práva obchodných spoločností Spojeného kráľovstva veľkej Británie a Severného Írska, ktorá vznikla na prelome 1 a 2 polovice 19 storočia. Uvedená doktrína v uvedenom ponímaní predstavuje označenie súboru pravidiel obmedzujúceho niektoré typy obchodných spoločností. Obmedzenie právnej spôsobilosti je ohraničené rozsahom predmetu podnikania, ako byl vymedzený v zakladateľskom dokumente alebo zákone a obchodná spoločnosť môže vykonávať iba také úkony, ktoré sú v rámci jej predmetu činnosti (*intra vires*). Právne úkony vykonané mimo hranice právnej spôsobilosti (*ultra vires*) sú na základe doktríny *ultra vires* neplatné. Samozrejme, že vykonou zmenou práva obchodných spoločností tzv. *company act* došlo k značnej revízií uvedenej doktríny, ktorá predstavovala jej čiastočný zánik. Bližšie pozri: PALMER, Sir Francis Beaufort: *Palmer's Company Law*, 135. edice online vydání – 3. aktualizace 2012, část 2.607, Dostupné:

<http://login.westlaw.co.uk.ezproxy.sussex.ac.uk/maf/wluk/app/document?src=doc&linktype=ref&&context=11&crumb-action=replace&docguid=116C489F0092311E1AEBBA03606F2A903>

TALBOT, Lorraine: *Critical corporate governance and the demise of the ultra vires doctrine*. *Common Law World Review*, 2009, roč .38, č. 2., Dostupné: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1396588.

¹⁰ Prirodzenosť fyzickej osoby súvisí nielen s povahou práv, ktoré sa jej priznávajú, ale aj s časom ich vzniku resp. vzniku samotnej právnej subjektivity fyzickej osoby. K tomu pozri: TUROŠÍK M.: *Ľudské práva v rímskom práve*. In P. SZYMANIEC (ed.): *Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States*. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 65–72

¹¹ pozri napr. čl. 12 Ústavy SR.

¹² V zmysle § 11 Oz osobnostné práva ako právo na život, zdravie, česť a pod prináležia výlučne fyzickej osobe.

¹³ Pozri § 19b Oz resp. v prípade obchodných spoločností nároky vyplývajú z § 12 ObZ, resp. v rámci prostriedkov ochrany pred nekalo súťažným konaním podľa § 44 a nasl. ObZ.

vyplýva, že obmedzenie je vyjadrené *expressis verbis* slovami nadobúdať, tak uvedené obmedzenie sa vzťahuje i na obmedzenie mať práva a povinnosti.

V rámci pasívneho statusu právnická osoba teda vo všeobecnosti nemá špeciálnu právnu subjektivitu obmedzenú predmetom jej činnosti a vychádza sa z tzv princípu ak zákon neustanovuje inak, že spôsobilosť právnickej osoby na práva povinnosti je neobmedzená s výnimkou práv a povinností, ktoré z povahy veci prislúchajú len fyzickej osobe. Je preto zrejmé, že v rámci uvedeného ponímania a rešpektovania rozdielnosti, že rozsah a obsah pasívneho právneho statusu fyzickej osoby a právnickej osoby nie totožný.

Slovenský právny poriadok však vychádza z princípu úplnej právnej subjektivity právnických osôb. V rámci tejto koncepcie na rozdiel od úpravy právneho statusu fyzických osôb nerozlišuje medzi jednotlivými zložkami právneho statusu. Právna spôsobilosť je teda rovnako ako v rámci korporátneho práva Spojeného kráľovstva nedelená a zahŕňa tak v sebe spôsobilosť na práva a povinnosti, spôsobilosť na právne úkony a deliktuálnu spôsobilosť. Realizácia aktívneho statusu právnickej osoby je možná len a výlučne prostredníctvom fyzických osôb. Pri vymedzení aktívneho statusu zákon ustanovuje, že právne úkony právnickej osoby vo všetkých veciach robia tí, ktorí sú na to oprávnení zmluvou o zriadení právnickej osoby, zakladacou listinou alebo zákonom. Obdobnú úpravu uvedenému ustanoveniu § 20 ods. 1 OZ nachádzame i v osobitných právnych predpisoch napr. v ustanovení § 13 ObZ- Pri vymedzení aktívnej zložky právneho statusu je teda badateľný príklon k teórii reality¹⁴, kde právnická osoba koná sama prostredníctvom svojich orgánov. Štatutárne orgány sú teda očami a ústami právnickej osoby a prostredníctvom nich právnická osoba vykonáva právne úkony a vyjadruje svoju vôľu. Vychádza sa z priameho, osobného konania právnickej osoby prostredníctvom jej štatutárneho orgánu. Štatutárny orgán nie je zástupcom právnickej osoby, ale priamo orgánom právnickej osoby, ktorého úkony sa považujú za úkony tejto právnickej osoby a priamo ju zaväzujú. Takto formulovaná koncepcia konania právnickej osoby, resp. jej spôsobilosti na právne úkony je v rámci moderných právnych poriadkov skôr ojedinelá, a v slovenskom prípade ovplyvnená sovietskou socialistickou náukou a na jej podklade kreovanou československou právnou vedou z obdobia druhej polovice 20. storočia.¹⁵ Nemecké, rakúske právo právnickej osobe spôsobilosť na právne úkony priamo nepriznáva a osobné konanie právnickej osoby vylučuje a rovnako

¹⁴ Podľa Gierkeho je právnická osoba reálne existujúcou entitou vybavenou vlastným jednotným úsudkom (*einheitliches Gesamtwissen*) bez toho, aby sa na jeho prejav mali použiť pravidlá o zastúpení. Pozri: Gierke, O: *Die Genossenschaftstheorie und die deutsche rechtsprechung*, Berlin, 1887, s. 627.

¹⁵ napr. I. Genkin, A. Venediktov, v *Československu Z. Kratochvíl*.

i návrh DCFR vychádza skôr z režimu zastúpenia.¹⁶ Štatutárny orgán vystupuje navonok vo všetkých veciach, okrem vecí ktoré zákon zveruje iným orgánom právnickej osoby alebo, ktoré mu zákon zakazuje zveriť. Jeho konanie sa pričíta právnickej osobe bez ďalšieho a prípadné vnútorné obmedzenia konať za právnickú osobu sú právne neúčinné. Z uvedeného je zrejmé, že doktrína *ultra vires* sa neuplatňuje. Právne postavenie právnických osôb z pohľadu ich spôsobilosti na právne úkony možno charakterizovať prostredníctvom Hurdíkovej špeciálnej štatutárnej subjektivity. Špeciálna štatutárna subjektivita limituje základ aktívneho právneho statusu právnickej osoby, t.j. jej spôsobilosti na právne úkony. Právnické osoby majú „zásadne zodpovedajúcu spôsobilosť aktívne právne relevantne konať vymedzenú rozsahom právomoci štatutárneho orgánu a v tomto smere sú obmedzené a môžu byť obmedzené len zákonom“.¹⁷ Konanie nad rámec špeciálnej štatutárnej subjektivity (neposudzovanej vo väzbe na predmet činnosti spoločnosti) predstavuje konanie mimo rozsahu spôsobilosti právnickej osoby na právne úkony, a preto nemôže (v medziach stanovených zákonom) vyvolávať zákonom predpokladané právne následky. Stav, kedy právnická osoba koná nad rámec svojej špeciálnej štatutárnej subjektivity je privoditeľný o.i. práve excesom štatutárneho orgánu, t.j. konaním jej štatutárneho orgánu prekračujúcim rozsah svojich splnomocnení, ktoré sú mu dané samotným zákonom. Excesom štatutárneho orgánu bude možné považovať jedine prekročenie pôsobnosti štatutárneho orgánu, ktorú mu zákon zveruje alebo umožňuje zveriť a všeobecným právnym následkom bude neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom (*contra legem*) ak zákon nebude ustanovovať osobitný právny následok. Právna úprava excesu konania štatutárneho orgánu teda vychádza z teórie fikcie.

¹⁶ Návrh spoločného referenčného rámca (DCFR), Kniha II., kapitola 6 „Zastúpenie“ uvádza: „Oprávnenie zástupcov spoločností konať vo vzťahu k vonkajšiemu svetu sa bude spravovať touto kapitolou a je dôležité, aby sa touto kapitolou spravovalo, pretože ide o jednu z najdôležitejších aplikácií pravidiel o oprávneniach zástupcov. Spoločnosti môžu právne konať len prostredníctvom zástupcov.... Je dôležité, aby sa pravidlá tejto kapitoly aplikovali na zástupcov, ktorých oprávnenie zastupovať vyplýva zo zákona (za predpokladu, že pôjde o situácie, ktoré spadajú do pôsobnosti DCFR). V týchto prípadoch sa právo (napr. právo obchodných spoločností) často zaoberá výhradne udelením oprávnenia zástupcom spoločnosti, ale implicitne ponecháva právne súvislosti výkonu tohto oprávnenia na všeobecné pravidlá o zastúpení. Táto medzera môže a má byť vyplnená všeobecnými pravidlami tejto kapitoly o zastúpení v rozsahu rešpektujúcom osobitné obmedzenia a požiadavky príslušného právneho poriadku.“.

Pozri:

BAR, C. von – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. et al. (eds.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR). [online]. Outline edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)

Dostupné na internete:

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EP_L_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf.

¹⁷ HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0, s. 61.

Okrem tzv. štatutárnych orgánov právnickej osoby môžu za právnickú osobu konať i iné osoby, ak to ustanovuje zákon. Všeobecné ustanovenie umožňujúce pričítateľnosť konania iných osôb za právnickú osobu sa nachádza v § 20 ods. 2 OZ, ktoré stanovuje podmienky kedy ich konanie bude zaväzovať právnickú osobu. Okrem uvedeného všeobecného ustanovenia v právnom poriadku pre oblasť niektorých právnických osôb nachádzame i osobitné ustanovenia umožňujúce pričítateľnosť konania iných osôb za konanie v mene právnickej osoby. Takýmito ustanoveniami je napr. § 15 ObZ. Pre účely ďalšej analýzy je však analýza uvedených podmienok pričítateľnosti nadbytočná.

Právny status spoločnosti v likvidácii

Zákonné vymedzenie pojmu likvidácie nachádzame v ustanovení § 70 ods. 1, ktorý zakotvuje že likvidácia smeruje k uspokojeniu nárokov veriteľov a iných osôb, ktorým prislúcha právo na likvidačný zostatok. Niektorí autori, napr. Cach, uvádzajú, že ide o fázu medzi zrušením a zánikom právnickej osoby, kedy sa právnická osoba majetkovo vyporiada s jej dlžníkmi a veriteľmi, vrátane tzv. reziduálnych veriteľov, t. j. osôb ktoré majú nárok na majetkový zostatok po uspokojení všetkých ostatných veriteľov.¹⁸ Ďalší autori chápu likvidáciu spoločnosti ako zákonom ustanovený postup, pri ktorom dochádza k mimosúdному vyrovnaniu majetkových vzťahov zanikajúcej právnickej osoby, resp. iného spoločenského útvaru¹⁹ a predstavuje špecifický úsek pred zánikom právnickej osoby (ktorý je viazaný na výmaz spoločnosti z registra), počas ktorého je zachovaná jej právna subjektivita, hoci len v obmedzenom rozsahu.²⁰

Spoločným menovateľom uvedených definícií je účel likvidácie, ktorým je usporiadanie majetkových a iných pomerov právnickej osoby. Ide o vyporiadanie sa tak povediac, voči tretím osobám (veriteľom, zákazníkom, obchodným partnerom a štátu), čo predstavuje usporiadanie právnych vzťahov v súvislosti s vyrovaním obchodného imania spoločnosti.²¹ Rovnako ale aj o vyporiadanie dovnútra právnickej osoby prípadným

¹⁸ Števíček, M., Dulák, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko F., Tomašovič, M. a kol.: Občiansky zákonník I., § 1- 450, Komentár, Praha, C.H.Beck, 2015, s. 124.

¹⁹ Patakyová, M. a kol.: Zmena, zrušenie a zánik firmy bez rizika a strát, SEPI, s.r.o. Žilina, 2000.

²⁰ pozri napr.: Pelikánová, I.: Komentár k obchodnému zákonníku, II. Diel, Linde, Praha, 1996.

²¹ Mamojka, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016, s. 333.

rozdelením majetkového zostatku, ktorý vyplynul z likvidácie medzi tých, ktorí majú právo na likvidačný zostatok (reziduálnych veriteľov), pokiaľ takýto nárok vznikol. V tomto smere je teda vymedzenie účelu likvidácie v ustanovení § 70 nie celkom presné, keďže nárok na rozdelenie likvidačného zostatku vzniká až pri skončení likvidácie a v závislosti od jej priebehu. Do uvedenej doby existuje len v latentnej podobe.

Zrušenie spoločnosti ani vstup do likvidácie teda nemá vplyv na pasívnu zložku právneho statusu, t. j. na spôsobilosť mať práva a povinnosti. Zrušenie spoločnosti a ani samotný vstup do likvidácie nemá vplyv na rozsah spôsobilosti právnickej osoby byť nositeľom subjektívnych práv a povinností a spravidla nespôsobuje právne následky spočívajúce najmä vo vzniku, zmene alebo zániku práv alebo povinností právnickej osoby. Slovenský právny poriadok vychádza z princípu vzniku a existencie spôsobilosti právnickej osoby na práva a povinnosti od momentu jej vzniku až do momentu zániku. Uvedený princíp vychádza z ustanovenia § 19b ods. 2 OZ v spojitosti s § 20a ods. 2 OZ a tento moment je spravidla spojený s dovŕšením procesu ich kreovania, t.j. ich vznikom.

Vstup do likvidácie z hľadiska účinkov vymedzených v ustanovení § 75b ObZ nemajú následky, ktoré by znamenali zmenu v pasívnom statuse právnickej osoby. Vstupom do likvidácie zásadne nedochádza k vzniku, zmene alebo zániku práv a povinností, ktoré vznikli do momentu zrušenia právnickej osoby a jej následnom vstupe do likvidácie a zotrváva na princípe kontinuity. Preto nezanikajú ani prípadne obmedzenia nakladania s majetkom vyplývajúce či už z individuálnych právnych aktov verejnoprávnej povahy (napr. daňové záložné právo zaťažujúce majetok spoločnosti prípadne neodkladné opatrenie zakazujúce spoločnosti nakladať s jej majetkom), alebo jej súkromnoprávných záväzkov. Určitou výnimkou sú jednostranné právne úkony najmä príkazy, poverenia, splnomocnenia a prokúry okrem splnomocnení udelených na zastupovanie v súdnych konaniach. Tieto jednostranné právne úkony ex lege zanikajú. Nezodpovedanou a nastolenou otázkou v súvislosti s uvedenou novou právnou úpravou je, či uvedený zánik nastáva i v prípade návrhov na uzatvorenie zmluvy, ktoré spoločnosť vykonala ešte pred vstupom do likvidácie, resp. jednostranných právnych úkonov, ktoré pred vstupom do likvidácie nadobudli perfektnosť, resp. platnosť, len ešte nenadobudli účinnosť ako napr. výpoveď zo zmluvy, odstúpenie od zmluvy, jednostranné započítanie a pod. V súvislosti s uvedeným je nevyhnutné poznamenať, že ustanovenie § 75b ods. 2 upravujúci zánik jednostranných právnych úkonov má svoju inšpiráciu v § 52 ods. 1 ZKR. Uvedené ustanovenie je však odlišné nakoľko dopadá len na

jednostranné právne úkony, týkajúce sa majetku podliehajúceho konkurzu a súčasne v súlade s 52 ods. 2 ZKR sa pri návrhoch na uzatvorenie zmluvy rozlišuje štádium kontraktačného mechanizmu. Z dôvodovej správy k zákonu je zrejmé, že ustanovenie má slúžiť k vyriešeniu otázky konania v mene spoločnosti, a teda ex lege majú zaniknúť všetky splnomocnenia konať za spoločnosť, okrem procesných plnomocenstiev. Je teda zrejmé, že uvedený účinok sa má prejavovať v tzv. aktívnom statuse a zániku oprávnení konať menom právnickej osoby. Gramatické znenie uvedeného ustanovenia je však odlišné a z čisto gramatického hľadiska je možné dovodiť zánik jednostranných právnych úkonov v širšom rozsahu ako to zákonodarca mienil. Súdny teda budú musieť pristúpiť k zužujúcemu výkladu uvedeného ustanovenia, a to i v súlade so zásadou právnej istoty, nakoľko tak ako už bolo uvedené samotné zrušenie právnickej osoby ako i jej vstup do likvidácie v zásade nemá vplyv na vznik, zmenu alebo zánik existujúcich práv a povinností.

Vo vzťahu k aktívnemu statusu, a to spôsobilosti na právne úkony je nevyhnutné poznamenať, že uvedený status je daný tzv. štatutárnou pôsobnosťou orgánov spoločnosti. Samotným zrušením spoločnosti nie je možné konštatovať, žeby došlo k vylúčeniu spoločnosti z možnosti vykonávania určitých právnych úkonov, resp. inak povedané, žeby došlo nad rámec existujúcich zákonných obmedzení k vzniku obmedzenia štatutárnej pôsobnosti štatutárnych orgánov. Napriek tomu však dochádza k určitej zmene zavedením tzv. statusu „stand still“. Právny režim uvedeného statusu je inšpirovaný režimom ustanovení o transakciách s konfliktom záujmov a je vymedzený v ustanovení § 68c Obchodného zákonníka. V zmysle uvedeného statusu, od zrušenia spoločnosti do jej vstupu do likvidácie, nakladanie s majetkom spoločnosti, ktorého hodnota presahuje 10 % hodnoty základného imania spoločnosti podlieha oceneniu znaleckým posudkom a schváleniu najvyšším orgánom spoločnosti. Takýto majetkovoprávny úkon nemôže nadobudnúť účinnosť skôr, ako bude uložený spolu so znaleckým posudkom v zbierke listín. Bez splnenia uvedených povinností je právny úkon neúčinný a plnenie z neho zakladá nárok na vydanie bezdôvodného obohatenia, pričom členovia štatutárneho orgánu v čase poskytnutia plnenia ručia za splnenie uvedeného záväzku. Predmetné podmienenie účinnosti právnych úkonov v čase medzi zrušením a vstupom do likvidácie, eventuálne medzi zrušením a jej zánikom, ak k likvidácií nedochádza, je systematicky zaradené do časti týkajúcej sa zrušenia spoločností, čo vyvoláva otázku, či je aplikovateľné i na iné právnické osoby. Z odkazu § 20a ods. 4 OZ len na ustanovenia o likvidácií obchodných spoločností možnosť takejto aplikácie nevyplýva.

Ak vychádzame z premisy, že rozsah aktívneho statusu je daný orgánmi, ktorých konanie je možné pričítať konaniu právnickej osoby je nevyhnutné konštatovať, že vstup spoločnosti do likvidácie má za následok prechod uvedenej pôsobnosti zo štatutárnych orgánov na likvidátora. So vstupom právnickej osoby do likvidácie je spojený prechod oprávnenia konať v mene právnickej osoby na likvidátora a právomoci štatutárnych orgánov nadobúdajú tzv. latentnú, resp. reziduálnu podobu. Pôsobnosť likvidátora je vyjadrená rovnako ako doposiaľ a zahŕňa možnosť likvidátora vykonávať len úkony smerujúce k likvidácii spoločnosti a to najmä vo vzťahu k povinnosti plniť záväzky spoločnosti a uplatňovať jej nároky, povinnosti prijímať plnenie v prospech spoločnosti, povinnosti zastupovať spoločnosť pred súdmi a inými orgánmi, povinnosti uzavierať zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov. Ako uvádza Kubinec kostrbato vyjadrené postavenie počas likvidácie pri uplatňovaní práv a povinností v mene spoločnosti je obdobné štatutárnemu orgánu spoločnosti a spoločnosť koná likvidátorom.²² Rozsah obmedzenia aktívneho statusu je vecný a právne úkony právnickej osoby vykonávané likvidátorom musia napĺňať jej účel a cieľ.

Týmto cieľom je vysporiadanie majetkových práv navonok a dovnútra právnickej osoby a právne úkony musia byť tak zamerané na dosiahnutie jeho cieľa. Posúdenie napĺňania uvedeného cieľa bude závisieť od okolností konkrétneho prípadu. Nie je vylúčené, že právnická osoba v rámci uskutočňovania a napĺňania uvedeného cieľa i nadobudne majetok, práva alebo iné majetkové hodnoty ako dôsledok plnenia existujúcich právnych vzťahov, ktorými bola viazaná, pretože existujúce práva a povinnosti zrušením právnickej osoby a jej vstupom do likvidácie zásadne nezanikli, nezmenili sa alebo uzatvorí i nové právne vzťahy, ak je to nevyhnutné.

Zákonná úprava teda ustanovuje ex lege prechod právomoci z tzv. výkonného orgánu právnickej osoby na likvidátora a rozsah právomoci pôvodných výkonných orgánov je len reziduálny. Likvidátor sa stáva navonok vo vzťahu k tretím osobám rukami a ústami právnickej osoby v rozsahu v akom na neho prešla uvedená právomoc. Ak zákon neustanovuje inak koná v mene právnickej osoby a quasi sa stáva výkonným orgánom spoločnosti. Pri konaní likvidátora v mene právnickej osoby sa aj v tomto prípade vychádza z priameho, osobného konania prostredníctvom likvidátora. V rámci uvedeného konania sa jeho úkony sa považujú za úkony právnickej osoby a priamo ju zaväzujú. Inak povedané

²² MAMOJKA, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016, s. 333.

likvidátor sa ex lege stáva výkonným orgánom právnickej osoby v rozsahu zákonom zverenej právomoci. Rozsah uvedenej právomoci vyplýva priamo zo zákona a vymedzuje ho ustanovenie § 75b ods. 1 v spojitosti s § 75b ods. 2 ObZ. Ako vyplýva z uvedených ustanovení je rozsah spôsobilosti likvidátora konať v mene právnickej osoby vecne obmedzený. Vecné obmedzenie nie je však predmetom činnosti právnickej osoby resp. jej účelom, ale naplnením účelu likvidácie. Rovnako uvedené vecné obmedzenie nevyplýva zo súkromnoprávných obmedzení, ale priamo zo zákona. V tomto ponímaní nemožno teda hovoriť o aplikácii doktríny ultra vires, ale o prejav koncepcie špeciálnej štatutárnej právomoci vo vzťahu k likvidátorovi ako osobitnému orgánu ex lege orgánu v čase jej likvidácie. Právomoc uvedeného orgánu je ex lege vecne obmedzená naplnením účelu likvidácie. Prípadný exces likvidátora z uvedeného vecného obmedzenia pre prekročenie rozsahu pôsobnosti, ktoré mu zákon zveruje alebo umožňuje zveriť bude znamenať neplatnosť právneho úkonu pre rozpor so zákonom (contra legem). Uvedené je zrejme z ustanovenia § 13 ods. 3 ObZ, v zmysle ktorého právnickú osobu nezaväzuje konanie štatutárneho orgánu za predpokladu, že došlo k prekročeniu jeho pôsobnosti, ktorú tomuto orgánu zákon zveruje alebo zákon umožňuje zveriť.

Zákon následne vymenúva jednotlivé právomoci likvidátora v rámci enumeratívneho výpočtu resp. mu ukladá jednotlivé povinnosti v rámci procesu likvidácie. V rámci uvedeného najmä plní záväzky právnickej osoby, uplatňuje pohľadávky a prijíma plnenia v mene právnickej osoby, koná za právnickú osobu pred súdmi a inými orgánmi, uzaviera zmiery a dohody o zmene a zániku práv a záväzkov, podáva prípadne návrh na zápis likvidátora do obchodného registra, vedie zoznam pohľadávok prihlásených do likvidácie a zapisuje do neho jednotlivé pohľadávky a ukladá ho do zbierky listín, zisťuje majetok, zostavuje zoznam majetku a ukladá ho do zbierky listín, zostavuje mimoriadnu účtovnú závierku ku dňu vstupu do likvidácie a následne zostavuje jednotlivé účtovné závierky, vypracováva konečnú správu o priebehu likvidácie a návrh na rozdelenie likvidačného zostatku, pri splnení zákonných podmienok podáva návrh na vyhlásenie konkurzu a pod.

Vo vzťahu k jeho postaveniu do vnútra právnickej osoby je nevyhnutné konštatovať, že všeobecná právna úprava právnických osôb v právnom poriadku Slovenskej republiky neobsahuje úpravu práv a povinností medzi štatutárnym orgánom a úprava jeho zodpovednosti. Uvedené vzťahy sa odvodzujú len doktrinálne z právnej príbuznosti so záväzkovým vzťahom z príkaznej zmluvy. V rámci uvedeného sa teda odvodzuje povinnosť

lojality. V prípade obchodných spoločností osobitná právna úprava úpravu vzťahu medzi spoločnosťou a členom štatutárneho orgánu obsahuje a obsahuje i úpravu predpokladov zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone jeho funkcie. Vo všeobecnosti nezaoberajúc sa podrobnosťami uvedeného vzťahu pre ten ktorý typ obchodnej spoločnosti je možné konštatovať, že vzťah člena štatutárneho orgánu obchodnej spoločnosti a obchodnou spoločnosťou je založený na dvoch základných prvkoch. Týmito prvkami sú náležitá starostlivosť tvoriaca právny rámec fiduciárneho vzťahu a v rámci nej požadovaný štandard starostlivosti (náležitá, resp. odborná starostlivosť) a povinnosť lojality. Povinnosť lojality zodpovedá povinnosti štatutárneho orgánu hájiť a presadzovať pri správe a riadení obchodnej spoločnosti zákonom vymedzené záujmy. Pri vzťahu likvidátora k právnickej osobe v zásade zákon zotrúva na uvedenej koncepcii. V rámci uvedenej koncepcie je likvidátor pri výkone svojej pôsobnosti povinný postupovať s odbornou starostlivosťou v súlade so záujmami právnickej osoby a všetkých jej členov a za výkon svojej pôsobnosti zodpovedá rovnako ako členovia štatutárneho orgánu právnickej osoby. V tejto súvislosti je však nevyhnutné poznamenať, že v súvislosti i s povinnosťami uloženými v záujme ochrany tretích osôb, ktoré musí likvidátor plniť sa vychádza z extenzívneho ponímania lojality štatutárneho orgánu. Uvedené extenzívne ponímanie lojality štatutárneho orgánu uvádza L. Žitňanská nasledovne: „ak vnímame korporáčnú lojalitu štatutárneho orgánu vyplývajúcu z jeho fiduciárneho vzťahu k spoločnosti ako lojalitu ku korporácii, ktorá kladie na prvé miesto spoločnosť a udržanie prevádzky podniku v dlhodobom pláne, tak povinnosť, aby štatutárny orgán venoval náležitú pozornosť záujmom veriteľov, spoločníkov a iných zainteresovaných osôb, je súčasťou požadovanej starostlivosti štatutárneho orgánu vo vzťahu k spoločnosti.“²³ Je teda zrejmé, že v danom prípade sa teda primárne vychádza z koncepcie tzv. shareholder value²⁴, ktorá je však modifikovaná zameraním nielen na samotnú spoločnosť, ale i ochranou tretích osôb.

Vo vzťahu k postaveniu doterajších (pôvodných) orgánov ich právomoc konať v mene spoločnosti v rozsahu v akom prešla ich právomoc na likvidátora sa dostáva do tzv. latentnej podoby a tieto orgány takto prevedenú právomoc strácajú. Zostáva im však zachovaná tzv. reziduálna právomoc v rozsahu v akom neprešla na likvidátora. Zákon uvádza, že v rámci svojej reziduálnej právomoci sú oprávnené výlučne zvolávať len najvyššie orgány spoločnosti.

²³ ŽITŇANSKÁ, L.: Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hroziacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii. *Súkromné právo*, č. 2/2020, s. 60-66.

²⁴ PETROV, J.: *Obecná odpovědnost člena představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání*. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007, s. 58.

Od vstupu do likvidácie uvedený právny status právnickej osoby trvá až do jej zániku. Zánik právnickej osoby je opakom jej zrodu (vzniku) a je spojený s ukončením jej existencie. Zánik právnickej osoby zapísanej do registra je viazaný na jej výmaz, ak zákon neustanovuje inak. Zánikom právnickej osoby dochádza k zániku tak aktívneho ako i pasívneho statusu právnickej osoby.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Monografie a učebnice:

BAR, C. von – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. et al. (eds.). Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR). [online]. Outline edition. Prepared by the Study Group on a European Civil Code and the Research Group on EC Private Law (Acquis Group)

https://www.ccbe.eu/fileadmin/speciality_distribution/public/documents/EUROPEAN_PRIVATE_LAW/EN_EPL_20100107_Principles_definitions_and_model_rules_of_European_private_law_-_Draft_Common_Frame_of_Reference_DCFR_.pdf.

GIERKE, O: Die Genossenschaftstheorie und die deutsche Rechtsprechung, Berlin, 1887.

HURDÍK, J. Právnické osoby a jejich typologie. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-168-0.

MAMOJKA, M. a kol.: Obchodný zákonník, I. zväzok § 1 – 260, Veľký komentár, Eurokodex, Žilina, 2016.

PALMER, Sir Francis Beaufort: Palmer's Company Law, 135. edice online vydání – 3. aktualizace 2012, část 2.607,

<http://login.westlaw.co.uk.ezproxy.sussex.ac.uk/maf/wluc/app/document?src=doc&linktype=ref&&context=11&crumbaction=replace&docguid=I16C489F0092311E1AEBBA03606F2A903>.

PATAKYOVÁ, M. a kol.: Zmena, zrušenie a zánik firmy bez rizika a strát, SEPI, s.r.o. Žilina, 2000.

PELIKÁNOVÁ, I.: Komentář k obchodnému zákonníku, II. Díl, Linde, Praha, 1996.

PETROV, J.: Obecná odpovědnost člena představenstva akciových společností v česko-americko-německém srovnání. Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, 2007.

SAUVIGNY, F. C. von. Das Recht des Besitzes : Eine civilistische Abhandlung. [online]. Giessen: Heyer, 1803, 495 s. [cit. 2013-02-17]. Dostupné na internete:

http://dlibpr.mpier.mpg.de/m/kleioc/0010/exec/bigpage/%22235083_00000222.gif%22, s. 188

TALBOT, Lorraine: Critical corporate governance and the demise of the ultra vires doctrine. *Common Law World Review*, 2009, roč .38, č. 2.,

https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1396588.

TUROŠÍK M.: Ľudské práva v rímskom práve. In P. SZYMANIEC (ed.): *Zasada proporcjonalności a ochrona praw podstawowych w państwach Europy. The Principle of Proportionality and the Protection of the Fundamental Rights in the European States*. Warszawa: Wydawnictwo PWSZ AS, 2015, s. 65–72

TUROŠÍK M.: Roman law. 1. Vydanie. Banská Bystrica: Belianum, 2013. ISBN 978-80-557-0556-9, s. 113

ŠTEVČEK, M., DULÁK, A., BAJÁNKOVÁ, J., FEČÍK, M., SEDLAČKO F., TOMAŠOVIČ, M. a kol.: *Občiansky zákonník I., § 1- 450, Komentár*, Praha, C. H. Beck, 2015, s. 124.

ŽITŇANSKÁ, L.: Zodpovednosť členov štatutárneho orgánu pri hroziacom úpadku podľa smernice o reštrukturalizácii a insolvenčii. *Súkromné právo*, č. 2/2020, s. 60-6